

Hørt om Kirsten?

Sist helg ble hun hyllet av forskere fra hele verden. I hjembyen Alta er professor Kirsten Kjelsberg Osen (80) kjent for de fleste.

Av Hanne Larsen

hanne@altaposten.no

Kjelsberg Osen er Norges første kvinnelige professor i medisin, hun har mottatt en prestisjefylt forskerpris i USA, er æresdoktor ved universitetet i Salamanca i Spania, er medlem av Det norske videnskapsakademiet, er medlem av Norske leger mot atomvåpen og har vært med på å bygge opp medisinerutdanningen i Tromsø.

34 forelesninger på bursdagen

Og enda har vi ikke hørt om henne i Alta?

—Ha ha, nei, jeg er veldig skeptisk til sånn personfokusering, sier Kjelsberg Osen på telefon fra Oslo hvor hun bor og nylig har feiret sin fødselsdag nummer åtti. Når det er rektoratet ved Universitetet i Oslo som sponser kalaset så snakker vi ikke om noe vanlig kaffeselskap.

—Det var førti forskere fra hele verden som var invitert til symposiet på Holmenkollen Park hotell, og til sammen i løpet av helgen ble det holdt 34 forelesninger!

—Nå har jeg nok med å komme meg etter begivenhetene, ler den pensjonerte professoren.

Hun har akkurat skuflet ut de siste familiegjestene fra boligen sin når Altaposten uforberedt slår på tråden.

—Neimen, så hyggelig at dere ringen fra Alta, er Kjelsberg Osen sine spontane reaksjoner.

Under skinn

Kjelsberg Osen er født i Bossekop og levde de første åtte årene av sitt liv i Finnmark. Kjelsberg-familien stammer fra Eiby og foreldrene var Paul og Helga Kjelsberg. Faren var lærer og moren kom sørrfra. Når du er født som jente i 1928 er det ikke gitt at du skal gjøre en karriere innen medisin og forskning. Påvirkningskraft fra sin far, samt en raus پرسjon nysgjerrighet, var drivkraften.

—Jeg ville så gjerne vite hva som var under skinn. Jeg kan ikke tenke meg hvordan det er å leve uten å vite hva det er som er innenfor. Så det var med det jeg var opptatt av opprinne-

UKJENT, MEN ANERKJENT: Forsker Kirsten Kjelsberg Osen er den første kvinnelige medisinprofessor i Norge. Nylig feiret hun 80-årsdagen sin sammen med 40 forskere fra alle verdenshjørner. (Privat)

lig, enn å hjelpe andre mennesker, sier Kjelsberg Osen oppriktig.

Første i Norge

Hun er den første kvinnelige professoren innen medisin i Norge og var til og begynne med alene her til lands om å forske på hørselsbanene i hjernen. Det viktigste arbeidet hun har gjort er å løse mysteriet med hvordan det primære hørselsenteret i hjernen, i cochlearis-kjernen, er bygget opp. Hennes arbeid har vært et viktig bidrag til videre forskning på dette feltet, men selv er hun svært beskjeden hva gjelder selvsjukt.

—Jeg har ikke gjort så mye, men det lille jeg har gjort har jeg gjort grundig. Det er noe som har blitt brukt av andre i ettertid. Noe å bygge videre på, sier Kirsten.

Kjendis på gamle dager

I forbindelse med sin 80-årsdag har hun vært intervjuet i både tidsskriftet og riksavisen. I et intervju med A-magasinet for en uke siden sa Kjelsberg Osen at hun aldri kunne gjort karriere på denne måten hvis det ikke hadde vært for at hun hadde en fast barnepike til sine to barn gjennom mange år, og at hun hadde full støtte for sine valg fra sin nå avdøde ektemann. Kirsten ler når hun forteller Altaposten at en av sønnene hennes hadde svart slik da hun var liten og noen lurte på om hun skulle studere medisin som sin mor:

—«Nei, det er bare for jenter».

Kirsten Kjelsberg Osen er i tillegg til å være professor i medisin også godkjent spesialist i patologi.

—Som patolog har jeg obdusert mange lik. Som anatom har jeg dissekert (undersøkt journ.ann) dem, sa Kjelsberg Osen til A-magasinet. Hun uttrykte også undring over hvor fort man kan venne seg til å arbeide med de døde.

Vi bruker jo samfunnets ressurser til å digge våre egne interesser, så det skulle bare mangle om vi ikke skulle informere tilbake om hva vi finner ut.

Kirsten Kjelsberg Osen

Hørselen er allest

Hjernen og spesielt hørselen har alltid interessert henne.

—Det er grunnlaget for at vi kan oppfatte for eksempel musikk og tale. Hørselen er en viktig base for

menneskelig kommunikasjon, sier hun engasjert.

—Har du hatt noe med forskningen på cochlea-implantatene å gjøre?

—Ikke direkte, men operasjonene er basert på forskning og jeg har bidratt til en brikke av dette, sier Kirsten, som legger til at operasjonene som gir hørselskadede hørselen tilbake likevel ikke gir en fullgod hørsel.

—De må lære seg å bruke implantatet og lære seg å tolke lydene. Men denne hørselen er mye mer primitiv enn en normal hørsel.

Mot atomvåpen

Hun forteller om sin tittelen professor emeritus, som det så fint heter når man er pensjonert professor. I en alder av 80 år forsker hun nå å finne sin plass, men helt utanna korridorene på universitetet i Oslo hvor hun har jobbet størstedelen av sitt lange yrkesliv, klarer hun ikke å holde seg. I tillegg til at hun driver og rydder i de anatomiske samlingene, er hun levende opptatt med å engasjere seg i kampen mot atomvåpen. Hun har vært medlem av Leger mot atomvåpen de siste 25 år og verdensstatusjonen tilsier dessverre ikke at det er noen grunn til å melde seg ut med det første.

Selv om hun har vært fristet.

—Noen ganger tenker jeg at «når orker jeg ikke mer», men så sier jeg til

meg selv at «så lenge du lever så skal du kjempe for livet på jorda». Utviklingen av mennesket, vår sivilisasjon og resultatene av all forskningen er altfor verdifulle til å skulle bli ødelagt i løpet av en ettermiddagstime, mener Kirsten.

Det startet i Bossekop

Det er virkelig en fryd å snakke med Kjelsberg Osen. En så merittet dame på sitt felt skulle man kanskje tro var både høyttfygende og blaset, men tvert om. Hun ler ofte og byr på seg selv og sin unike kompetanse under hele samtalen. Kirsten innrømmer at røttene til Alta betyr mye for henne.

—Ja, det er klart at det var på bakken i Bossekop å alt begynnte. Det er naturen og utsikten derfra som er bassen. Jeg ser billedet så klart for meg, sier hun med en innlevelse som gjør at vi ser henne for oss der hun lukker øynene og drømmer seg tilbake.

Tilfeldigheter, ikke ferdigheter

Det er fem år siden Kirsten sist var i Alta. Etter at foreldrene døde har turene blitt sjeldnere. Men fortsatt har hun mange søskenbarn i Nordlysbysen og siste visitt nordover var for

fem år siden. De to sønnene og hennes fem barnebarn bor derimot ikke i Alta, men i henholdsvis Genève og Oslo.

—Barna og barnebarna dine må være stolt av deg?

—Ja, altså jeg tror vel ikke de skammer seg, men det jeg har gjort har blitt bra fordi andre har tatt i det og gjort noe ut av det, sier Kirsten som mener at suksess i arbeidslivet ikke bare handler om ferdigheter.

—Det handler også om tilfeldigheter og om å gripe mulighetene når de kommer.

Har ikke TV

Hun forteller om en eventyrlig karriere som «hun aldri ville vært foruten». «Min tredje baby» kalte hun sitt første forskningsprosjekt som tok ni år å ferdigstille.

—Ja, man må være veldig utholdende som forsker. Det surrer 24 timer i døgnet. Det må ha kontinuitet. Det tar opp mye av ens interesse og sjel. Men så gir det veldig mye tilbake også.

At hjernen trenger trim er hun selvsgt ikke i tvil om, men at resten av kroppen henger med er minst like viktig. Selv over telefonlinje kan man høre at Kirsten er en friskuis.

—Ja, jeg er gudbenådet med god helse og det har jeg arvet fra mine for-

fedre i Eiby. En fetter av meg, Leif Kjelsberg, er snart 100 år, forteller Kirsten som sier at hun går så mye hun kan og at hun verken har bil eller TV.

—Så da er jeg tvungen til å gjøre noe annet.

Digger egne interesser

Kjelsberg Osen mener at man kan stole på det aller meste av forskningens som gjøres, men hun fastslår at forskningen i dag er svært ressurskrevende og at politikerne ikke bevilger nok penger til formålet. Hun mener det er synd at forskningen får så lite fokus og hun mener at folk i for stor grad tar forskningen for gitt.

—Det er svært viktig å synliggjøre forskningen i samfunnet. Når det gjelder medisin og anatomi er det viktig å gi folk en forståelse av hvor vidunderlig de er laget. Tenk bare på hørselen. Det er jo et mysterium at vi to kan sitte her og høre og forstå hverandre gjennom signaler som sendes gjennom telefonlinje, ørene og hjernen våre.

—Har ikke dere forskere et ansvar for å dukke opp fra papirhaugene og synliggjøre forskningen?

—Ja! Vi bruker jo samfunnets ressurser til å digge våre egne interesser, så det skulle bare mangle om vi ikke skulle informere tilbake om hva vi finner ut, humrer hun.

Kultur

Lars Richard Olsen
kultur@altaposten.no

Start for kvenfestival

Kippari-festivalen (Kipparin festivaali) blir arrangert i Børselv for første gang denne uka. Festivalen er en del av en kvenfestivalstafett der dette arrangementet er første etappe. Det hele arrangeres av Børselv Kvenkulturfestival, en sammenslutning av lag og foreninger i Børselv. Åpningen skjedde tidligere i dag i festivalteltet, mens det i ettermiddag er paneldebatt om bygdeutvikling på Kvensk institutt og musikkpøbb om kvelden.

I morgen starter dagen med utstillinger i Bygdehuset, mens det klokken 10 er foredrag om Læstadius på Kvensk institutt. Klokken 13 blir det filmvisninger i bygdehuset før det klokken 17 er klart for «etniske fotballkamp» på stadion. Programmet forteller ikke om hvilke etnisiteter som skal gå løs på hverandre. Søndag avsluttes Kippari-festivalen med kvensk gudstjeneste og flere filmvisninger.

Festivalen er oppkalt etter Samuli Kippari som kom til Børselv midt på 1700-tallet.

NORGESPREMIERE

Spøkefull og jævlig

Batman havner i skyggen av The Joker i «The Dark Knight».

KULT: Etter sin død har Heath Ledger fått mange nye fans. Som The Joker vil han helt sikkert få enda flere. (Foto: Filmweb.no)

«Batman Begins» fra 2005 var en sånn passe vellykket gjennoppliving av den kappekledd superhelten på kinolerretet. I «The Dark Knight» blir tegneserieutsværet enda mørkere, med skuspiller Heath Ledgers død som et makabert bakteppe.

Besatt av nerve
Fra USA rapporteres det at hans rolle som The Joker muligens vil gi en Oscar-nominasjon, og du skal ikke se bort fra at liket får statten. Ledger er ikke sensasjonell på lerretet, men det er ikke så veldig langt unna.

Ved siden av Jokeren er det filmens driv som gjør at det hele funker. Jeg følte helt fram til de siste 20 minuttene at filmen var besatt av nerve. Noe grusomt er i ferd med å skje, hvordan skal dette gå?! Akkurat den følelsen var herlig å kjenne igjen, for den har jeg ikke følt i en superheltefilm dette tiåret.

Stakkars Christian Bale som Batman er mindre synlig denne gangen, tydelig overskygget av de mange andre rollene som er presset inn i filmens 2 timer og

32 minutter. «Batman Begins» kunne med fordel blitt strammet inn, blant annet ved å kutte ut underplottet om statsadvokaten Harvey Dent.

Svakt nedslag
For det er mot slutten at filmen viser sine svakheter. Metodene regissør Christopher Nolan bruker for å sette publikum på pinebenken blir mindre elegante. Når skurkene slipper unna for 14. gang og enda en bombe truer sivilte, kjente jeg at tålmodigheten raskt tok slutt. Batmans personlige problemer og pinsler kjøper jeg heller ikke, men det hindrer heldigvis ikke filmen i å være sommerens mest underholdende så langt.

Av Lars Richard Olsen

Norgespremieren:

«The Dark Knight»

Regi: Christopher Nolan
Hovedroller: Christian Bale og Heath Ledger
Aldersgrense: 15 år

Medisin og t-skjorter

«Læsing» og håndspåleggelse er seminarerna på årets Markomeannu som starter denne helga.

Av Lars Richard Olsen

lars@altaposten.no

Allmennpraktiserende leger liker det kanskje ikke alltid, men årets seminar på Markomeannu berører et tema som alltid har vært sentralt i det samiske samfunnet.

Alternativ medisin

Under årets seminar om samisk folkemedisin settes fokus på bruk av planter og urter som kun mot kroppslige plager og symptomer, men også som sunnhetstilbud. Læsing er rituelle tekster (læsing) og håndspåleggelse er andre velkjente metoder.

Forelesere på seminaret er Anni Henriksen som jobber med en doktorgradsavhandling og som vil presentere en bok om samiske læsere på seminaret. Også medisinstudent Janne M. Spain, leder av studentforeningen for alternativ medisin ved Universitetet i Tromsø kommer også sammen med førsteamanuensis Torbjørn Alm fra botanisk avdeling ved Universitetet i Tromsø.

Musikk og klær

Seminarprogrammet er kun én del av

PRESENTERER KOLLEKSJON: Markomeannu byr på jolkebattler, seminar om samisk folkemedisin og ikke minst t-skjortelansering fra selskapet Brunsame. (Foto: Brunsame)

Markomeannu som arrangeres på grensen mellom Troms og Nordland hvert år.

Selskapet Brunsame lanserer sin t-skjortekolleksjon i kveld samtidig som det avholdes jolkebattler. Brunsame har i tillegg har laget en egen Markomeannu-kolleksjon, slik de også gjorde til fjorårets festival.

Blant artistene på musikkprogrammet finner vi Niko Luokkapää, Allit Boazu, Lars Andreassen, Simon Marainen, Sofia Jännök, Duolva Duottar, Aigi og Angeli.